

LINIILE CORPORALE UMANE – O ABORDARE SEMIOTICĂ CALITATIVĂ ȘI CANTITATIVĂ

Mihaela Secrieru

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

msecrieru@yahoo.com

Résumé. *Les lignes corporelles humaines – Une approche sémiotique qualitative et quantitative.* L'inventaire des notions concernant le corps humain est très nombreux en roumain, mais toutefois limité, ces notions contenant une variété de concepts obtenus par l'intermédiaire de divers procédés et des mécanismes de multiplication, basés sur des antonymies, synonymies, expressions, métaphores, sur des déplacements de sens etc. Cette productivité constitue une bonne occasion pour des réflexions linguistiques et des interprétations qualitatives et quantitatives qui peuvent conduire à déceler des champs sémantiques, spécialisations, ou des limites structurales etc. C'est ce que nous envisageons de faire dans le présent ouvrage.

Mots-clés: *le corps humain, antonymies, synonymies, expressions, métaphores, champs sémantiques, interprétations qualitatives et quantitatives.*

0.1. Preambul

Așa cum afirma un semiotician contemporan: „tema filosofică a epocii noastre este cea a comunicării: ceea ce este și ceea ce cunoaștem este relativ la ceea ce comunicăm” (Codoban 2007, 134), de aceea aria decodării oricărei comunicări prin toate mijloacele posibile este punctul central al cercetării oricărei științe umaniste contemporane. Începuturile cercetărilor privind acest nou accent stau în lucrările lui Morris, care reprezintă o direcție alienată din *Semiotica* lui Pierce, numită apoi „semiotica americană” și care s-a dovedit principial și în special „interesată de comunicarea nonverbală și alimentată de științele naturii și comportamentului.” (Codoban 2007, 135). În acest nou context investigativ a crescut interesul lingviștilor, filozofilor limbii și semioticienilor, pentru sincretismul verbal-nonverbal, în combinațiile sale cele mai diverse: sunet-imagine-cuvânt-gest-etc., așa cum se vede din afirmația de mai jos:

„Invocarea comportamentului ca și punct de plecare pentru semnificare poate fi deosebit de importantă dacă realizăm faptul că motivarea, caracteristică mai ales unor semne nonlingvistice cum sunt indicii,

semnalele, simptomele și imaginile, trece astfel înaintea imotivării, arbitrarității semnului lingvistic, respectiv că analogicul trece înaintea digitalului, cum zice Watzlavick, în constituirea paradigmei semnului. Desigur, un atare model mai larg al semnului a avut câștig de cauză în ultimul sfert de veac al secolului XX din cauza ascensiunii în comunicare în primul rînd a imaginii, și apoi a altor aspecte neverbale ale semiozei: sunetele, gesturile, mirosurile (parfumurile).” (Codoban 2007, 135).

Totuși, același semiotician ne previne că „timpul marilor sisteme filosofice speculative pare să fi trecut definitiv. Așa că, diferit de o mare teorie, ar trebui, poate, să așteptăm o diferită și mai bună practică a comunicării.” (Codoban 2007, 134).

Articolul de față se înscrie în acest curent cognitiv generic. Așezându-ne așadar între teorie și practică, încercăm și noi să înțelegem interesul contemporanilor pentru decodarea totală a lumii în care trăim prin explorarea celor mai fine și subtile semnale ale interlocutorilor, între care morfologia genetică este un domeniu pe cât de evident, pe atât de ocult. Ca lingviști însă nu putem face acest lucru decât mediat și cu metodologia aferentă lingvisticii, eludând totuși principiile dualiste și structuraliste ale lui Saussure, care sunt cu siguranță inadecvate pentru acest demers, în favoarea unei gândiri mai libere de constrângeri și de rigori lingvistice, precum cea a lui Ch. Sanders Pierce care ia în considerație factorul „interpretant”, și apoi raportându-ne și la alte sisteme interpretative extralingvistice.

0.2. Introducere

Atunci când vorbim despre limbă și despre aspirațiile ei descriptive și explicative în raport cu proprietățile ei privind acuratețea comunicațională, ne aflăm pe axa raporturilor sintagmatice între persoane-persoane (P-P), persoane-obiecte (P-O) și obiecte-obiecte (O-O), în contextul temei de față interesează exclusiv relația P-P. Inspectând relația P-P, observăm de prima dată că ea înseamnă o relație extrinsecă între persoane referențiale și gramaticale diferite, dar apoi adâncind perspectiva, observăm că undeva sub această relație se ascunde și automat se pierde din vedere relația intrinsecă a persoanei cu propria persoană. Această reflecție a apărut clară în mintea noastră atunci când am realizat că lexiconul noțional al liniilor corporale umane din limba română este de fapt căutarea unei reflexii a acestei relații ontologice intrinseci a unei persoane cu propria persoana și că această relație este atât de bogată și sugestivă încât merită investigată și reconsiderată din varii perspective. Pentru că motivația unei cunoașteri de acest tip pleacă mai ales de la dictonul *nosce te ipsum*, „cunoaște-te pe tine însuți”, continuăm noi dictonul cu adaosul «și așa vei cunoaște lumea». Un P va privi prin urmare un alt P cu propriii ochi ca pe o reflecție în oglindă.

Un alt punct de plecare în această arie investigativă îl poate constitui observația empirică a faptului că pentru denotarea corpului uman au fost folosite tot atâtea lexeme câte referente obiectuale erau necesare, dar că semiotica acestor noțiuni nu se vedește pe aria paradigmatică, statică sau pasivă, a șirului denominativ, ci, așa cum era de așteptat, exclusiv pe aria sintagmatică, activă sau dinamică; noțiunile compuse, cum ar fi în situația aleatorie a exemplului „șaua turcului” (scobitură în grosimea osului sfenoid, în care se află situată glanda hipofiză), această sintagmă fiind rezultanta unui proces de metaforizare și amalgamare subtilă de hipertext și motivat. Că sintagmaticul preia conducerea în fața paradigmaticului chiar și în acest subtil domeniu este afirmat și de alți specialiști atunci când vorbesc pe larg despre semiotica gestuală ca un cumul de semnale și decodări interconexe:

„Semiotica gestuală este fundamentul decriptării gestuale. Fiecare parte a corpului corespunde unei caracteristici psiho-comportamentale esențiale. Posturile complexe pe care le adoptăm pot fi interpretate combinând semnificațiile simbolice ale părților corporale respective. Semiotica postulează că sensul unui cuvânt sau al unui gest nu se captează la suprafața obiectelor pe care ele îl reprezintă, ci se construiește în funcție de contextul care îi justifică expresia.” (Messinger 2013, 8).

În sfârșit, după stabilirea subiectului discuției, am constatat că problema este atât de complexă, încât doar o mică parte conceptuală poate fi abordată într-un articol și evident tot lacunar, deci ne limităm considerațiile la sfera conceptuală a *capului* și în interiorul câmpului semantic al acestei anatomii și linii corporale doar la anumite aspecte pe care am reușit să le documentăm relativ convenabil. Totuși, există o mare slăbiciune a cercetării expresiilor lingvistice care lexicalizează liniile corpului în raport cu formele și dinamica lor care este resimțită puternic la nivelul trecerii dintre speculativ și demonstrabil, așa cum constată aceiași specialiști citați mai sus, J. and C. Messinger, de unde și nevoia noastră de a relativiza expunerea și de a o sancționa cu rezervele cuvenite:

„Fără această viziune «semantică» a mișcărilor recurente ale corpului, limbajul gesturilor n-ar fi decât o digresiune plăcută, dar fără fundament psiho-anatomic. Niște speculații, dintre care unele se dovedesc juste, amestecate cu interpretări fanteziste la care am aderat la începutul cercetărilor mele.” (Messinger 2013,9).

Vom aborda și noi problematica în discuție din două perspective conjuncte până la contopire, perspectiva lingvistică și perspectiva semiotică.

1.1. Perspectiva lingvistică

A studia lexicul privind liniile corporale umane ca lingvist înseamnă a studia lexicalizarea întregii anatomii exterioare umane, mișcările ei și apoi productivitatea acestor lexeme în arii laterale diverse: botanică, geografie, construcții etc. Noi ne vom limita la câteva lexeme, doar pentru a arăta limitele și specificitatea unor astfel de abordări și complementaritatea pe care o cer în nevoia de exhaustivitate.

1.1.1. *Lema cap și compusele ei*

Capul este împărțit în trei segmente egale ca proporții la orice persoană, segmente numite și etaje sau nivele, fruntea și sprâncenele până sub ochi este etajul superior, partea de sub ochi, urechile și pomeții sunt etajul mijlociu și filtrumul subnazal, buzele și bărbia sunt etajul inferior. Din sfera capului fac parte noțiuni anatomice precum *craniul, vârful capului, creștetul capului, scalpul, creierul, gâtul, ceafa, părul, favoriții, inserția capilară, fața: fruntea, tâmpilele, sprâncenele, obrații, pomeții, gropițele, maxilarul, fălcile, urechile, lobii, partea superioară, ochii, genele, pleoapele, pupilele, arcadele, privirea, nasul, nările, gura, filtrumul subnazal, buzele, dinții, limba, cerul gurii, mustățile, bărbia, barba*. Avem un număr de 33 de itemi lexicali, care descriu partea superioară a corpului, adică doar zona capului, dar acesta poate fi descris complet și doar de 17 lexeme: „*cap, față, obraz, ureche, gură, buze, dinți, limbă, bărbie, nas, nări, ochi, pleoape, gene, sprâncene, frunte, păr*”, inventar pe care îl găsim la G. Corniță (2006, 52). Tot acolo unde găsim și un inventar al unor lexeme regionale sinonime, care ridică semnificativ numărul de cuvinte românești utilizate pentru cap și zona capului:

„Vocabularul secundar, regional sau special înregistrează aproape pentru fiecare dintre termeni variante cu grade diferite de transfer semantic: **cap**: *căpățână, tărtăcuță, scăfârlie, bibilică, dovleac, minister, devlă, osatură*; **față**: *obraz, chip, mutră, mască, muie, moacă, morgă, expresie, figură*; **gură**: *meliță, fleoancă (tacă-ți fleoanca!)*; **dinți**: *boabe, incisiv, măsea, molar*; **maxilare**: *masticator, fălci*; **nas**: *trompă*; **nări**: *găuri, furnale*; **ochi**: *oglanda, fereastra sufletului, glob ocular*; **pleoape**: *obloane*; **gene**: *perii*; **păr**: *clai, moț*.” (Corniță 2006, 52).

Lexemele care indică părțile corpului în sine par a fi identice cu ceea ce am putea numi și linii ale corpului, diferența dintre noțiuni fiind una subtilă și, deseori, (total ori parțial) irelevantă. Observăm și noi că, referindu-ne exclusiv la noțiunea generică *cap*, (deci nu la toate lexemele înșirate mai sus care au propriile ocurențe) dicționarele românești (DEX 2009, s.v. *cap*) înregistrează un număr excepțional de lexeme definitorii, expresii și compuse perifrastice, expresia lor cantitativă fiind următoarea:

Cuvânt-titlu	Sensuri primare și sensuri secundare și figurate	Loc. adv.	Loc. adj.	Expr.	Compuse
cap	12	15	4	57	8

Tabel 1.

Între acestea există lexeme metaforizante, ori compuse de tipul *capul satului*, *capul podului*, *capul statului*, *capul armatei*, *capul Bunei Speranțe*, ca și *gura satului*, *gura podului*, *gurile râului*, *gura târgului*, *gura cămășii*, *gura sacului* etc., pe care le-am consemnat pentru a vedea că ele au folosit la denominări motivate pentru alte realități, deconspirând și modul ingenios prin care vocabularul unei limbi se poate realimenta și regenera din noțiuni vechi.

1.1.2. Alte leme corporale

Ca să putem aprecia bogăția sau preempțiunea lexemului *cap* în economia limbii române, ne-am gândit să îl comparăm cu lexemul *mână*, la fel și cu *picior* care ar putea fi două segmente comparative sugestive, sistematizate după aceleași criterii ca mai sus:

Cuvint-titlu	Sensuri primare și sensuri secundare și figurate	Loc. adv.	Loc. adj.	Expr.	Compuse
cap	12	15	4	57	8
mână	9	5	2	58	3
picior	9	6	1	48	2

Tabel 2.

Discuția pe marginea tabelului reliefează, după metoda statistică, cantitativă, conjugată cu cea empirică, observativă, diferențe relativ mici între productivitatea lexemelor *cap*, *mână*, *picior*, dar considerațiile calitative ar putea aduce mai multe noutăți în opinia noastră, dacă se aplică diverse triangulații metodologice. O analiză pertinentă a construirii câmpurilor semantice în care intră unele din lexemele amintite găsim, de exemplu, la G. Corniță (2006, 56–57), pornind de la o investigație după precepte coseriene a productivității lexematice a cuvântului *față*:

„față

structuri paradigmatic:

primare: câmp: *frunte*, *obraz*, *ochi*

clasă: s.f. *Partea anterioară a capului omului*; *chip*,

figură, de la lat. *facia*; pl. *față-fețe*

secundare: derivate: *fețișoară*

compuse: *fețe-fețe*

conversie: *față în față, în fața, față de*
 sinonime: *chip, mutră, mască, muie, moacă, morgă,*
expresie, figură, obraz, «aer», prestanță, înfățișare».

Aceeași cercetătoare înregistrează în continuare pentru lexemul *față*, 224 de unități descriptive, numite „structuri sintagmatiche prin afinitate” de „sintaxă obiectivă” (2006, 56), 736 unități descriptive de „sintaxă afectivă” (2006, 57–60) și 25 de locuțiuni și expresii (2006, 60), ceea ce probează potențialul uriaș de desemnare și reprezentare al acestor lexeme corporale și confirmă anticiparea noastră teoretică de mai sus.

1.2. Perspectiva semiotică. Interpretări semiotice ale expresiilor capului, feței etc.

Oricum dacă astăzi ceea ce ne interesează poate fi considerat de domeniul lingvisticii, în plină tradiție post-, postmodernistă, evident transdisciplinară, pentru o analiză conceptuală, deci de sens, trebuie să avem în vedere multiple semiotici culturale, antropologice, psihologice, chiar medicale și de aceea ne-am oprit și noi la o altă modalitate interpretativ-semiotică a *capului*, în principal a elementelor feței sau ale chipului. Interpretările vizează trăsăturile intrinseci sau statice, ale formei și extrinseci sau dinamice, ale funcției de semnificare, iar potențialul interpretativ de tip speculativ este uriaș. Mai important de subliniat aici este însă faptul că în cercetările semiotice de acest tip există un cumul de decodări, de tip imagine–semnificație–cod și că acest triunghi semiotic complică foarte mult acuratețea interpretativă, orice interpretare fiind perfect emendabilă.

1.2.1. Interpretări semiotice ale expresiilor capului

În legătură cu anatomia superioară a corpului numită *cap*, așa cum am spus, vom avea în vedere două aspecte, expresiile și semnificațiile statice și expresiile și semnificațiile dinamice ale acestuia. Dacă pentru cele dinamice există un consens filozofic provenit din cercetările asidue din ultimii ani, așa cum se menționează în citatele sugestive de mai jos:

„Într-adevăr, momentul semiotic cel mai interesant al semnelor este cel de dinaintea și de după constituirea lor, de vreme ce viața semnelor, care nu este nesfârșită, dar nu are totuși limite de principiu, nu se poate termina prin fixarea lor într-un obiect.” (Codoban 2007, 135–6).

sau

„Datorită mușchilor feței, omul poate să-și modifice cu ușurință expresia, oferind o mare varietate de mesaje printr-un mijloc static de comunicare nonverbală. Sunt recunoscute îndeosebi șase tipuri de emoții: *furia, dezgustul, teama, bucuria, supărarea, satisfacția și surprinderea*, ca mișcări expresive universale.” (Corniță 2006, 16),

ori

„În ceea ce privește capacitatea de semnificare, Paul Ekman stabilește, în 1978, 21 de trăsături faciale, repartizate în trei grupe: *statice, mobile, lente/rapide*, care oferă 18 tipuri de informații: *identitate personală, neam, rasă, gen, temperament, personalitate, frumusețe, atracție sexuală, inteligență, boli, emoție, stare psihică, semne de identificare, adaptori, ilustratori, reglatori, vârstă, viață emoțională anterioară*. (*personal identity, kin, race, gender, temperament, personality, beauty, sexual attractiveness, intelligence, disease, emotion, mood, emblems, adaptors, illustrators, regulators, age, previous emotional life*). Osgood găsește și el șapte grupuri principale ale expresiei faciale: *fericirea, surpriza, teama, tristețea, furia, curiozitatea și dezgustul/disprețul* (apud Anghel 2003, 110). Numeroase alte studii caută posibilități de cuprindere și sistematizare tot mai sofisticate.” (Corniță 2006, 16),

surprinzător sau nu staticul morfologiei capului cu elementele sale componente pare a purta în sine o semiotică la fel de puternică.

1.2.1.1. *Expresii și semnificații statice*

Suada Agachi, una din popularizatoarele interpretării trăsăturilor de caracter și de personalitate după teoria celor cinci elemente de citire a chipului, atrage în ultimul timp atenția mass-media cu aparițiile sale televizate privind tocmai aceste semne statice încastrate pe chip. Potrivit Suadei Agachi (www.suada.ro), referitor la urechi, dacă acestea sunt un pic mai depărtate de craniu, acest lucru denotă încăpățănare, dar această trăsătură trebuie să stea în corelație cu un păr cu firul gros. Inserția părului poate fi dreaptă, în V sau ușor rotunjită. Cea dreaptă este semn puternic de masculinitate. Părul cu firul gros este semn al unei antecedente din familii comune, cei cu părul subțire în schimb provin genealogic din familii nobile. Basmelor populare conțin și ele semioze ale culorii părului uman, de exemplu, lui Harap Alb i se spune să se ferească de omul cu părul roșu, în unele variante, sau de spân, în altele, pentru că acesta ar fi viclean, iar faptele narate din basm întăresc apoi în mentalitatea colectivă aceste credințe. Asceții se cunosc după distanța dintre sprâncene și dintre frunte și sprâncene, care sunt ambele foarte mici. Practic lipsește arcada ochiului, iar sprâncenele trebuie să fie groase și stufoase. Sprâncenele cu fire încârligite denotă o natură îndoielnică, dar și o conexiune mai puternică cu oamenii, cele subțiri, slab aspectate, sugerează o slabă interacțiune cu semenii. Mai mult, cine are sprâncene care pornesc vertical, până în 30 de ani divorțează, va avea un singur copil, ori i se zdruncină relația. Filtrumul subnazal bine sculptat înseamnă vitalitate, poftă de viață; cel adânc înseamnă multă energie și rezistență la efort, iar în combinație cu un lob gros al urechii semnaleză o

înclinare spre obezitate. O frunte îngustă este caracteristica unui om practic. Există de altfel trei tipuri de frunte, bombată, dreaptă și teșită sau înclinată și toate poartă semnificații caracteriale. Fruntea bombată înseamnă creativitate și capacitatea de a vedea problemele panoramice, în ansamblu, cea dreaptă denotă un caracter organizat, sistematizat, ordonat, iar cea teșită semnalează un foarte bun negociator. Gropița din barbă la bărbați ar arăta că posesorul ei este în căutare de simpatie și de compania femeilor, iar la femei sugerează nevoia de atenție sau de afecțiune, dar, în plus, femeile ar avea și o natură răutăcioasă. O față rotundă, plină este feminină, *yn*, și în baza acestei trăsături posesorilor li se iartă greșelile sau li se minimizează efectele eșecului. Bărbații cu aceste fețe feminine sunt statici, dar intuitivi. O față pătrată înseamnă un caracter de lider, iar una triunghiulară înseamnă o fire supusă. Buzele de jos, dacă sunt subțiri, induc prezența unei agresivități, iar buza de sus mai groasă sugerează capacitatea de afecțiune. Buzele săpate înseamnă răutate, lipsă de toleranță. Se poate măsura această săpătură în raport cu unghiurile interne ale ochilor, cu care colțurile gurii ar trebui să se alinieze. Gura, dacă este mare și ochii bulbucați, dublată de frunte înaltă, înseamnă că avem un caracter singuratic; o gură largă și ochi mari indică neliniște, isterie, anxietate. Un nas coroiat indică un om de carieră. Nasul în vânt arată că persoana pierde multă energie, dar posesorii acestuia sunt rapizi și buni culegători de informații. Ochii, ca formă, pot fi purtători de semnificații multiple. Antropologic, se știe, forma ochiului trădează apartenența la rasele umane, popoare, etnii, tipul european, caucazian sau mongoloid etc. Psihologic, însă, – pupila dilatată denotă interes sau atracție, privirea goală înseamnă interes moderat pentru interlocutor, dezinteres; ochii îngustați semn de apreciere, interes; clipitul des egal emotivitate; ochii plecați indică disimulare, evitarea contactului. Medical, o pupilă dilatată indică utilizarea de opioide, atropină ș.a. (cf. Lunde 2009, 201), ori o traumă prin lovire. Semnele particulare pe față, între care alunițele, denotă un caracter analitic, intuitiv, femeile văd totul mai clar decât alții, bărbații cu semne faciale sunt lideri.

1.2.1.2. *Expresii și semnificații dinamice*

Semnificațiile dinamice sunt aduse de mișcărilor corporale în diverse contexte și aici se intră în imensul domeniu semiotic numit „body language”, de aceea am selectat din literatura de specialitate câteva din interpretările privitoare la mișcărilor capului: rotirea și înclinarea.

Rotirea capului spre stânga:

„Fugim întotdeauna prin stânga pentru că simțul spațiului, sau facultatea spațială, se situează în aria cerebrală dreaptă, care comandă partea stângă a corpului. Extrapolând, putem presupune că rotirea capului spre stânga

indică nevoia de a fugi sau de a se debarasa în mod virtual de un inoportun. Rotirea capului *spre stânga* denotă un individ mai puțin dinamic sau mai puțin tonic decât alter ego-ul său, campionul. El este mereu gata să pornească în cursă atunci când e vorba să participe, dar va da bir cu fugiții dacă este constrâns să intre în competiție cu cineva mai puternic decât el. Rotirea capului *spre stânga* este o reacție preponderent masculină.” (Messinger 2013, 15).

Rotirea capului spre dreapta:

„Rotirea *capului spre dreapta* deplasează vigilența binoculară pe ochiul stâng, care depinde de jumătatea dreaptă a creierului sau creierul afectiv. Această rotire corespunde disprețului, reacție provenind de la un subiect mai impulsiv. Rotirea capului spre dreapta este o reacție de dispreț care indică în mod paradoxal o certă flexibilitate relațională. Asociată cu profilul campionului, rotirea capului *spre dreapta* este gata să scoată în evidență toate sfidările, așa că nu vă încredeți în el sau în ea, mai ales dacă nu par a fi ceea ce sunt. De cele mai multe ori, sunt niște *outsideri* care se dovedesc reductabili atunci când e prea târziu pentru a riposta. Această rotire este preponderent feminină.” (Messinger 2013, 16).

Înclinarea capului:

„Capul înclinat într-o parte expune gâtul, făcând într-adevăr subiectul mai puțin amenințător și exprimând astfel o atitudine de supunere. Capul se apleacă într-o parte și rămâne în această poziție. Această mișcare repetată la intervale scurte, ba chiar imediat, derivă din cea prin care copilul caută mângâiere, sprijinindu-și capul pe pieptul tatălui sau al mamei. Când un adult își pleacă astfel capul e ca și cum și l-ar sprijini de pieptul unui protector imaginar. Această atitudine de «copilaș» este contrazisă de semnalele sexuale emise de corpul adultului care o adoptă, conferind gestului o notă de timiditate. Înclinarea capului este folosită ca element de seducție sau, dimpotrivă, ca un act de supunere.” (Messinger 2013, 16).

Observăm nuanțele mai mult sau mai puțin speculative prezente în toate citatele de mai sus și ne întrebăm cum ar putea știința să valideze aceste semioze?

2. Concluzii

Avansul acestei lumi s-a bazat în mod evident nu doar pe știință, ci și pe lucruri aproximative, necuantificabile, creative, iar forța și dinamismul limbajului corporal sunt o armă inefabilă de persuadare și de putere care dinamizează această lume. Cum o face este greu de cuantificat. Dar, dacă lumea fizicienilor a început să vorbească despre lumea naturală în care trăim

ca despre o uriașă hologramă, dacă întâlnirile cu extraterestrii sunt iminente, iar comunicarea va deveni telepatică, dacă spiritualitatea este următorul nivel de conștiință umană, iar locul științei va colapsa în lipsa lumii materiale, dacă energia va fi una neconvențională și evanescentă, dacă intuiția va fi mai presus de gândirea critică, rațională (cum ne avertizau Einstein, Tesla, dar și alții), dacă totul va fi înțeles în termeni de vibrație și frecvență, dacă nu vom mai avea nevoie de trup ca să existăm în conștiință, probabil că semnele și mișcărilor oricărui corp uman în curând nu vor mai avea relevanță. Până atunci, în noosferă circulă idei despre citirea paranormală a chipului, a mâinii și a frunții și a tuturor liniilor corpului, iar acesta pare a fi următorul nivel de cunoaștere în semiotică, fie că ea este obținută pe cale logică, fie că se bazează exclusiv pe intuiții, percepții, presupuziții și, desigur, pe metaforizări și alegorii. Este probabil o fază prin care cu toții trebuie să trecem în înțelegerea inefabilului imediat. Denudarea trăsăturilor faciale și corporale este probabil acum ultima frontieră a semioticii, iar, dacă acest lucru este posibil, verificabil și validabil imediat, în lumea pe care o știm acum, cred că el va însemna un salt evolutiv uriaș, să zicem precum cel de la tranzistori la computer, adică de la puteri limitate la limite impredictibile în evaluarea și manipularea, ...dar și clasificarea și sortarea oamenilor.

Izvoare

Dialog exclusiv Lapunkt între Toma Pavel și Cristian Pătrășconiu

<http://www.lapunkt.ro/2017/01/02/interviu-toma-pavel-literatura-neofera-un-mod-de-a-intelegere-lumeasi-de-a-lua-parte-la-bucuria-sitristetea-ei/>. [FB, 03/01/2017].

Bibliografie

Agachi, Suada. *Citirea feței*. www.suada.ro [21.04.2019].

Codoban, Aurel (2001). *Eero Tarasti, Existential Semiotics*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.

Codoban, Aurel (2007). *Eero Tarasti, Existential Semiotics*. În *JSRI*, no. 17, 134–141.

Corniță, Georgeta (2006). *Comunicare și semnificare. Studiul Mimicii. Perspective interdisciplinare*. Ed. a 2-a, rev. Baia Mare: Editura Universității de Nord.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a 2-a revăzută. București: Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DEX online = *Dicționarul explicativ al limbii române*.

format electronic. <https://dexonline.ro>. Copyright © 2004–2019 [21.04.2019].

Lunde, Paul (coord.). (2009). *Secretele codurilor*. București: Editura Enciclopedia RAO.

Messinger, Joseph și Caroline Messinger (2013). *Cartea gesturilor*. București: Editura ALL. <http://www.all.ro/carte/cartea-gesturilor.html>. [15.05.2019]